

Elə səslər var ki, heç zaman qulağımızdan çekilmir, lap dərinlikdən olsa da onu eşidirik. Görkəmli xanəndə, Azərbaycanın əməkdar artisti mərhum Süleyman Abdullayevin (Dədə Süleyman) səsi yaddaşlara həpən, unudulmayan, dinləyənin ürəyinə əbədi həkk olunan bir səsdir. Özü dünyada olmasa da, səsi dünyadadır.

"Segah", "Dəştii", "Çahargah", "Şur" kimi muğam dəstgahlarını böyük ustalıqla ifa edən Dədə Süleymanın səs yadigarları lent yazılarının yaddaşında da yaşayır.

Dədə Süleyman çox sadə, təvəzökar, mədəni, təbii bir insan id. Mənim yaddaşında bu böyük sənətkar həm də bir xeyirxahlıq simvolu kimi qalıb. Neçə-neçə insana kömək edib, ehtiyacı olanın əlindən tutub, yixilanı qaldırıb. Onu bu dünyada həm səsi, həm sənəti, həm də şəxsiyyəti diri saxlayır.

Dədə Süleyman ele sənətkaridir ki, onu hər gün yada salmağa ehtiyac duyursan. Bir dəfə səhbətlərimizdən birində soruşdum ki, siz işgal olunan torpaqlara baxanda hansı hissələr keçirirsiniz? Əvvəlcə duruxdu, sonra kövrək və incik səsle dedi ki, gözlərimin önünde o torpaqlar o tutub yanır, məni söyür, niyə gəlib məni azad etmirsən deyir"...Şükür, o gün gəldi, torpaqlarımız işğaldan azad oldu və o günü Dədə Süleyman da gördü, ən böyük arzusuna çatdı.

Süleyman Cümşüd oğlu Abdullayev 1939-cu il fevral ayının 14-də Füzuli rayonunu Qoçəhmədli kəndində anadan olub.

1959-cu ildə istedadlı məsniqlişlər sorağıyla Füzuli rayonuna gələn böyük xanəndə Seyid Şuşinski Süleyman Abdullayevin səsini yüksək qiymətləndirir və onu peşəkar təhsil almaq üçün Bakıya dəvət edir. 1960-1964-cü illər ərzində S. Abdullayev ADMM-də Seyid Şuşinskiin sinifində bütün muğam dəstgahlarını tam şəkildə öyrənir.

1964-cü ildən Süleyman Abdullayev Məslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının solisti kimi fealiyyətə başlayır, Xalq Çalğı Aletləri An-sambları ilə çalışır.

1969-cu ildə Türkiyənin İstanbul şəhərində keçirilən ümumdünya festivalının qalibi olur.

Seyid Şuşinskiinin ənənələrini yaşadan xanəndə, eyni zamanda, özünəməxsus ifaçılıq əsləbini, oxuma tərzi, bir çox muğamların yaddaşqalan təfsiri ilə tanınır.

Süleyman Abdullayev zəngin tembri, yüksək teksturalı səsə malik xanəndədir. O, ifa etdiyi muğamda sözün düzgün tələffüzünə, qəzelin mənasının dinləyiciyə çatdırılmasına çalışır.

Süleyman Abdullayevin ifasında "Segah", "Dəştii", "Çahargah", "Şur" muğam dəstgahlarının lent yazıları AzTR Fondunda daxil olunub.

Xanənde oxuduğu muğamlarda klassik şairlərin - Füzulinin, Şirvaninin, Vahidin qəzəllərinə müraciət edərək, xüsusilə vətən haqqında şeirlərə üstünlük verib. Öz sənəti ilə böyük bir elin müdrik ağısaqqalı kimi sevilən xanənde xalq tərəfindən "Dədə Süleyman" deyə çağırlır.

Həsən bəy Zərdabi adına Dünya Azərbaycanlıları Xeyriyyə Cəmiyyətinin "Qızıl səs" medalına layiq görülləb. 23 oktyabr 2022-ci ildə şəkər xəstəliyindən vəfat edib və Müşfiqabad qəbiristanlığında dəfn olunub.

2002-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqədüdünə layiq görülləb.

2012-ci il sentyabr ayının 14-də Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə Abdullayev Süleyman Cümşüd oğluna "Əməkdar artist" fəxri adı verilib.

Əslən Füzuli rayonunun Arayatlı kəndindən olan, uzun illər ticarətlə məşğul olan, hazırda Bakıda yaşayın "Bakı-Xəbər" in təssübkeş oxucusu və təb-

Bir daha Dədə Süleyman "Çahargah"ın ustası...

liğatçısı, redaksiyamızın ya-xın dostu Fərman Qarabağlı (Süleymanov) bu dəfə də Dədə Süleymandan və onun böyük müəllimi, dahi xanəndəmiz Seyid Şuşinskiyə dənisi.

"Azərbaycanın ikinci Seyid Şuşinskiyə Süleyman Abdullayevlə (Dədə Süleyman) bağlı danışmaq istəyirəm. Hər iki böyük xanəndə - Seyid Şuşinskiyə və Dədə Süleyman Füzuli rayonunda doğulub.

Seyid Şuşinskiyə 1889-cu ildə Şuşa qəzasının Horadiz kəndində anadan olub. O vaxtlar rayonlar yox idi, rayonlar 1930-cu ildə yaradılıb. Seyid o zaman səsini vala yazdırmaq üçün Varşava şəhərində gedir. Orda soruşturular ki, adın nədir? Deyir ki, Seyid. Onlar təcəccübənlər. Çünkü ondan əvvəl bakılı Seyid Mirbabayev adlı bir xanəndə Varşava şəhərində səsini vala yazdırılmışdır.

Ondan soruşturular harada doğulmuşsan? Cavab verir ki, Şuşa qəzasının Horadiz kəndində doğulmuşam. İndi də kimdən haralı olduğunu soruşanda rayon mərkəzinin adını deyirlər. O vaxt, təbii ki, Qarabağın mərkəzi Şuşa şəhəri idi. İki Seyidi bir-birindən fərqləndirmək üçün onun adını Seyid Şuşinskiyə yazırlar. Seyid həmişə toyılarda oxuyardı ki, var olsun Qarabağ, başda Horadiz kəndi.

Süleyman Abdullayev Seyidin tələbəsi olub. Seyid indiki Füzuli rayonunun Horadiz kəndindən, Dədə Süleyman isə Qoçəhmədli kəndindən idi. Seyidin oxuduğu "Çahargah" muğamını Süleyman eynilə oxuyardı. Biz üç dost idik - İmisi rayonundan Allahverdi, Bərdə rayonundan Alim Rüstəmov, mən isə Füzulidən idim. Alim Rüstəmov o vaxt Aşəf Zeynallı adına Musiqi Texnikumunun muğam şöbəsində oxuyurdu. O vaxt hər kəs bir xanəndəni xoşlayardı. Allahverdi deyirdi ki, xanəndə Şahmalı Kürdələn xoşlayıram, yaxşı oxuyur. Mən də Süleyman Abdullayevin səsini xoşlaşdırımı deyirdim. Bir gün Alim Rüstəmov gəlib dedi ki, filarmoniyada Süleyman Abdullayevin konserti var, ikinci oxuyan Şahmalı Kürdələn olacaq. Alim üç bilət aldı və biz konsertə getdik. Allahverdi ilə qonaqlıqdan mərc gəldik. Üçüncü si-

rada orta yerde oturduq. Bizdən öndəki cərgədə rəhmətlik Xan Şuşinskiyə bir neçə nəfərlə oturmuşdu. Zal dolu idi, hətta ortaya stillar da qoyulmuşdu. Konsert başladı, Şahmalı oxudu, çox gözəl oxudu. Allahverdi məndən "nece oxudu, sözün var?" deyə soruşdu. Cavab verdim ki, yaxşı oxudu, gəl axırını gözləyək. Fasılə elan olundu. O vaxt filarmoniyanın bufetində konyak da verirdilər.

Biz buterburoda konyak da içdik. Konsertin ikinci hissəsi başladı. Konserti idarə edən elan etdi ki, "Çahargah"-oxuyur Süleyman Abdullayev. "Mənsuriyyə" dən bərdaş edib nece zəngülə vurub mayeyə düşdürüb bütün zal ayağa durub əl çaldı, təkcə Xan əmi oturduğu yerdən əllərini qaldırıb onu alqısladı. Allahverdi "yox, mən ududum" dedi. Səhərisi gün qonaqlıq verdi.

Bir dəfə də İrəndən məşhur qadın xanəndə İlahə gəlmışdı. Filarmoniyada Süleymanla İlahə xanım oxudular. Süleyman "Mirzəhüseyin" dəstgahı oxudu, İlahə xanım barmağında üzüyü çıxarıb Süleymanı verdi, Süleyman da qolundan qızıl saatini açıb İlahə xanıma verdi. O konsertdə mənimlə yanaşı indiki Horadiz şəhərində yaşayış Zəkərə adlı bir şəxs nişanlısı Nazilə ilə oturmuşdu. Onlar buna şahiddirlər. Xatirimidər, televizorda Heyran xanımın yaradılığından səhəbət gədir. O vaxt cəmi bir televiziya kanalı vardi. Həmin verilişdə Süleyman Abdullayev, Məmmədbağır Bağırzadə və Rübəbə Muradova milli geyimdə oturmuşdular. Məmmədbağır oxudu, Rübəbə xanım oxudu, ikisi də yaxşı oxudu. Axırdı Süleyman bir "Sarənc" oxudu. Məmmədbağır da, Rübəbə xanım da dönbə Süleymanı heyranlaşdırıb. "Sarənci" "Xaric Segah" yerində oxudu. Ləntə var. "Dəştii" muğamını çox xanəndələr oxuyub, amma heç kəs Süleyman Abdullayev şirinliyində oxumayıb. Şair Qabil şeirində yazırıb: "Dəştii" ni dəfn eylədi Dədə Süleyman Şuşada.

Danişirdi ki, Əhsən Dadaşovla rayondan toydan gəlirdik, Əhsən dedi ki, gedək "Çahargah"ı qızıl fonda yazıraq. Hərdən gileyənlərdi ki, heyf yorğun səsələr oxudum. Süleymanı Məcnun roluna

dəvət edibmişlər, əvvəlcə razılıq versə də, sonra toylara həddən artıq çox dəvət edildiyindən, heyf ki, Məcnun rolu oynaya bilmədi. Çünkü o vaxt onu toylara çox çağırırdılar. Heyf ki, yanlıqlı səsə malik Məcnundan məhrum olduq" - deyə F. Qarabağlı bildirdi.

F. Qarabağlı söylədi ki, onlar tələbə olanda 1967-ci ildə "Azərbaycan gəncləri" qəzətində Türkiyədə yarış keçirildiyi və azərbaycanlı balası Süleyman Abdullayevin birinci yeri qazandığı ya-zılırdı.

"Nəhayət illər keçdi. Xalqımızın Dədə Ələsgər, Dədə Şəmşir kimi dədə adlandırdığı şəxsiyyətlərdən biri də Dədə Süleyman oldu. 2018-ci ildə aprelin 1-de Nane Ağamalıyeva "Nanəli" verilişini Süleyman Abdullayevin 80 illiyinə həsr etmişdi. Orda məşhur xanəndələrin hamısı iştirak edirdi. Dədə Süleymanın yolunu, sənətini sevənlər hər kəs - Cabir Abdullayev, Tacir Şahmalıoğlu və başqaları orda idilər. 80 illiyinə həsr olunan verilişdə Dədə Süleyman bir şirin oxumaq oxudu, gözlərim yaşardı.

Ömrünün axır vaxtlarında xəstə yatırdı, bir çox xanəndələr onu ziyyət edirdilər. Sevinc Sariyeva, Cabir Abdullayev, Eldəniz Məmmədov, Qoçaq Əsgərov, Feyruz Səxavət və başqaları yanına gedirdi. Dostları tərəfindən "canavar Manaf" adlandırılan, "toylar kralı" Manaf Ağayev böyük qardaşı Zahidə xəstə vaxtında tez-tez Dədə Süleymanı ziyarət edirdilər, köməklik də göstərirdilər. Dədə Süleymanın qızı Aygün xanıma öz minnətdarlığıma bildirəm ki, bir övlad kimi atasının çox eziyyətini çekdi. Xalqımızın şirin səsli xanəndəsi Ağadadaş Ağayev xahiş etdi ki, Dədənin 7 gün yas mərasimi mənim mərasim zalimdə keçirilsin. Elə də etdi. Dədəyə olan sevgisindən mərasimi o keçirdi. Allah Dədə Süleymanı rəhmət eləsin!" - deyə F. Qarabağlı bildirdi.

F. Qarabağlı onu da xatiratlıdı ki, ümumimillili Heydər Əliyev Dədə Süleymanı prezident təqadü verdi, Prezident İlham Əliyev ona şəhərin mərkəzində ikiotaqlı mənzil bağışladı. "Dədə Süleyman dövlət tərəfindən qayğı gördü" - deyə F. Qarabağlı bildirdi.